

K polemice o komunistickém umění

Zdá se, že Wolkerův článek v 9. č. Varu byl doutnákem nepřilíš dlouhým, neboť výbuch již nastal. Snad byl urychlen anketou Mostu a debatní schůzí Filosofické jednoty na téma „tendence v umění“. A tak nyní mluví a pší obě strany, uplatňující své názory, podepřené víceméně podstatnými argumenty, nebo také nedoložené vůbec (viz V. Dyk, Most, č. 8—9). Avšak jaký rozdíl v ukázněnosti boje. Kdežto zastánci třídního proletářského a komunistického umění stojí v přímé řadě, hovoříce téměř jedněmi ústy, je fronta starých a starších velmi rozlezlá, podle různě odstupňovaných stanovisek k nepřátelské linii. A není nezajímavé při rozhledu po bitevním poli, že krajní křídlo opozičníků proti komunistickému umění vede ne nejstarší člen literární obce, ale jeden z jejích mladých příslušníků, Miroslav Rutte.

Galileo Galilei, praví p. Rutte, byl kdysi odsouzen římskou inkvizicí, protože objevil pravdu, jež odporovala teokratickému názoru církve; nuže, má být obnovení tohoto středověku cílem, pro nějž by měla zápasit revoluce? Dejte si do věty Wolkerovy místo slovíček třídní, proletářské atd. náboženské, shodné s dogmaty, a porozumíte ihned, jak tato revolučnost je nebezpečně blízká reakci!

Otevřel jsem úžasem oči, kam až pan Rutte jde reakci hledat. Ale mám jednu otázku: což záměna pojmů paně Ruttových nikdy skutečně nehrála roli? Jeho recept apli-

kován byl na skutečnost již ve středověku. Ať jen zabloudí na rozhraní stol. 12. a 13. a najde tam mezi mnohými Františka z Assisi a asi o 140 let později Jindřicha Susa. Ale nemusí ani tak daleko. Stačí podívat se do konce právě minulého století a najde se tam katolická moderna. A přece myslím, že se neodvážjí říci, že toto jím popírané heslo „umění náboženské (dokonce katolické) s dogmaty shodné“ nepřineslo nádherných plodů v umění! A kdyby nešťastná slůvka chtěl zaměnit ještě jinak, i pak by našel pro ně obdoby. Z toho plyne, že slovíčkaření paně Ruttovo je zcela bezpodstatné. Každá literární skupina měla své heslo, heslo, které celou frakci pojilo a rozlišovalo od ostatních, tvořic zhuštěné krédo její. Nenahlížím tedy, proč by takové heslo nesměla vytyčit nejmladší literární generace. Má přece k tomu plné právo.

A dále tvrdí p. Rutte: Kdysi lartpourlartismus oddělil umění od života; nyní vyvíjí se druhý extrém — umění se poníže na pouhou služku života a jeho denních potřeb a zápasů. Tento druhý extrém není však méně nebezpečný a mohl by ohrozit umění právě tak, jako je ohrozilo rozloučení s životem.

Jestliže by jenom „mohl ohrozit“. Jestliže byl lartpourlartismus vystřídán uměním životným, ptám se, co životnějšího a životu bližšího je dnes nad sociální hnutí, jež zachvátilo všechn tep života? A komunismus je přece jeden a ne ten nejslabší proud. Mám tedy za to, že z tohoto fundamentu na-prosto a nepopíratelně životného, neboť se dotýká samotného bytí či nebytí člověka, lze vytěžit pro umění velmi mnoho eticky, myšlenkově a neméně i formalistně. Řešit duševní stavy a instinkty celé třídy lidí, vzájemný poměr určitých tříd mezi sebou, jejich vztah k jedinci a jedince k nim a ke každé zvláště — jak široké pole pro psychologické pozorování umělcovo. A jestliže nejmladší generace vychází z těchto předpokladů, nesnižuje umění na služku života, ale hledá jen zmnožení jeho hodnot na nezbadaném poli, táhnouc právě tudy svou brázdou. Z těchto důvodů nemá tedy nikdo práva vpalovat jí stigma reakce, zvláště volá-li po svobodě svědomí

sám pro sebe jako p. Rutte. Tak se zdá, jako by konzervativní pány hnětla nejvíce slovíčka „komunistické, třídní“. Páchne jim to politikou, o níž tvrdí, že je od umění na hony daleko. Avšak zapomínají, že umění může experimentovat i s politickými prvky právě tak jako s psychologickými nebo jinými. A tak je nutno přijmout fakta: generace mladých, kteří chápou nové umění jako proletářské, třídní a komunistické, je tu. A každá debata o tom je zbytečná, protože ji neodstraní ani nezabrání, aby mladí v tomto smyslu tvořili. Pro ně je to potřebou srdce, ducha i rozumu a neodradí je žádné povídání o absurdnosti jejich snah, zvláště odvozují-li své oprávnění ze skutečně žitého života. Jediná otázka, o které lze hovořit, je, zdali toto nové heslo může či nemůže přinést tolik obrodných prvků, aby strom umění přeroubován byl všecek ve smyslu třídně-komunisticko-proletářském. A tu, soudě analogicky podle historie, nezdá se věc pravděpodobnou. Všechny mladé generace přišly, nebo aspoň domnívaly se přicházet, s novými hesly, avšak nikdy nedobily veškeré půdy pro sebe. A tak jí nedobude ani nejmladší generace. Z jednoduchého důvodu: nezbude jí k tomu kdy. I proti ní vyvstane opozice ještě mladší s hesly ještě novějšími, aby zahájila tažení pod prapory ještě barvitějšími. Tím se však nic nemění. Nové heslo má novou mízu a proto novou sílu. A této mízy je nejvýše zapotřebí. Má-li i dosti síly, ukáže budoucnost. Jedno však je jisté: Dílo tvořené z nejnuitnější nutnosti pro potřebu autorovu, pro jeho růst a vnitřní dění, tvořené pod tlakem, kterému nelze odolat, je dílem skutečně uměleckým. A takovým neodolatelným tlakem pro nejmladší generaci třídnost a komunismus je.

(Var I, str. 418—420, 1. 6. 1922)

Literární skupina: NAŠE NADĚJE, VÍRA A PRÁCE

Vycházejíce z hlubokého mravního vědomí odpovědnosti každého člověka za vývoj lidské společnosti, formulujeme své dnešní životní a umělecké stanovisko, jež je opěrným bodem naší naděje, víry a práce. Tato formulace je ovšem jen výkřik volající na poplach, výstražné světlo, jež vytrysklo v našich duších, krátký signál označující místo a způsob sešikování, jichž je třeba, aby neutonul ve zmatku náš život a tím i naše umění, ale aby se obé zrodilo nové a šťastné.

Jsme socialisté. Půda, jež nás živí, je univerzální světová vůle po osvobození proletáře a vytvoření nového světa sociální rovnováhy. Proletář je náš bratr. Jsme jeho spolupojovníci. Náš socialismus je pevným vědomím nutnosti revoluce hospodářské, jež odstraní útisk slabých tříd a jež strhne zároveň mnoho umělých hradeb, jež stojí mezi lidskými srdci a zabraňují lásce a lidskosti. Věříme však, že tato hospodářská přeměna, třeba je prvou a nezbytnou podmínkou ozdravení světa, nepovede sama o sobě k lepšímu lidskému životu, nepůjde-li s ní ruku v ruce vášnivý kult mravních hodnot, lásky, humanity, revoluce lidských srdcí, jejímž posledním cílem je velké kosmické sbratření lidstva. Neboť my nevěříme, že na vývoj života lidské společnosti působí jen jediný mechanický činitel — totiž hospodářská výroba. My nevě-